

PRŮBĚŽNÁ ZPRÁVA PRŮZKUMU K PROJEKTU „BARMA VZDÁLENÁ I BLÍZKÁ“

Tereza Blahoutová

Martina Haltufová

Jan Milota

Michal Navrátil

ÚVOD

Projekt „Barma vzdálená i blízká“, který pořádá Barmské centrum Praha, se začal rozvíjet v červenci 2009 a bude trvat do června 2010. Cílem projektu je usnadnění začlenění barmských uprchlíků do české společnosti a zvýšení povědomí o Barmě. K jaké změně ve vnímání Barmy a Barmánců v průběhu realizace projektu došlo v zasažené české komunitě, bude zjištěno pomocí orientačního průzkumu veřejného mínění na začátku a na konci projektu.

Cílem této průběžné zprávy je podat informaci o stavu postojů a vědomostí, které měli na začátku projektu čeští občané z vybraných lokalit.

Obecné informace o vzorku

Průzkum byl proveden ve čtyřech moravských obcích – ve Zlíně, Vsetíně, Hluku a Bohdalicích. Celkem bylo začátkem podzimu osloveno 134 respondentů, po 40 ve Zlíně a Vsetíně, 28 v Hluku a 26 v Bohdalicích. Průzkumu se zúčastnilo 49 % mužů a 51 % žen. Nejmladšímu respondentovi bylo 18 let, nejstaršímu 89 let a průměrný věk činil 43 let. Pro analýzu sebraných dat bylo dále použito rozdělení do věkových kategorií 18 – 29 let, 30 – 49 let, 50 – 69 let a 70 a více let. V rámci tohoto rozdělení je nejvíce zastoupena skupina 30 – 49 let (38 %), následuje skupina první, třetí a nejméně početnou je čtvrtá (8 %). Poměrně vyrovnané byly skupiny respondentů podle dosaženého vzdělání, zahrnuty jsou všechny od základního po vysokoškolské. Pouze 3 % dotazovaných označila svoji národnost za jinou než českou. V otázce náboženství odpovědělo 69 % respondentů, že žádné nevyznávají. Ekonomicky činných bylo 56 % respondentů, přičemž výše příjmů se kontinuálně rozkládá přes celou škálu a nejčastěji se pohybuje v rozmezí 14.000 – 17.000 Kč.

Pro srovnání údajů uvádíme některá čísla dle Českého statistického úřadu. V populaci ČR je 49 % mužů a 51 % žen, věková kategorie 30 – 49 let je zastoupena přibližně 36 %. Bez vyznání bylo v roce 2001 59 % obyvatel, ekonomicky aktivních ve 2. čtvrtletí roku 2009 bylo 58,6 %.

SEKCE A

Dotazník jsme zahájili otázkami mapujícími povědomí respondentů o cizincích žijících v ČR a jejich postoj k poskytování pomoci sociálně marginalizovaným skupinám ze strany státu či municipalit.

Otázka A1: Pokud je řeč o cizincích v České republice, jaké skupiny se vám vybaví?

Úvodní otázka dotazníku měla zjišťovat základní povědomí respondentů o národnostní skladbě imigrantů žijících v České republice, respektive na veřejnosti nejskloňovanější národnosti žijící v ČR. Prostor pro vyjádření byl ponechán libovolný, pro účel analýzy jsme ovšem dále počítali s prvními třemi uvedenými národnostmi, to již z důvodu velmi malého počtu respondentů jmenujících více než tři národnosti. Nejčastěji byli jmenováni Ukrajinci a Vietnamci v zastoupení 24 % resp. 19 %, což zhruba odpovídá i faktu, že tyto národnosti jsou mezi v ČR žijícími cizinci nejpočetnější. Následují národnosti slovenská, ruská a romská, které byly jednotlivě jmenovány v 10 % případů. Zajímavé je zde zejména 10% zastoupení Romů, což může mít rozličné významy, zde se však tomuto počtu nebudeme věnovat. Relativně nejméně se mezi zmiňovanými národnostmi vyskytovali Poláci, Mongolové, Číňané a Němci, všichni s procentuálním zastoupením, které se pohybovalo okolo 5 %. Sociodemografické charakteristiky oslovených, jako jsou věk či dosažené vzdělání, neměly podle našich zjištění statisticky významný dopad na národnosti, které byly respondenty uváděny.

Tabulka 1: *Národnost cizinců v ČR.*

Národnost	Podíl
Ukrajinci	23,8
Vietnamci	19,2
Slováci	11,7
Rusové	9,5
Romové	8,9
Poláci	6,9
Mongolové	6,0
Číňané	3,8
Němci	4,0

Otázka A2: Jaký je podle Vás účel pobytu cizinců v ČR?

Respondentům bylo u této otázky nabídnuto pět variant účelu pobytu cizinců na území ČR, jmenovitě tyto: zaměstnání, sloučení s rodinou, podnikání, studium a udělení azylu. Nejčastěji bylo jako účel pobytu cizinců uvedeno zaměstnání (87 %), dále podnikání (14 %), následovalo udělení politického azylu (8 %), studium (4 %) a sloučení s rodinou (1 %). Vezmeme-li v úvahu nejvyšší dosažené vzdělání oslovených, tak na zaměstnání jako účelu pobytu se všechny kategorie shodují s výjimkou lidí se základním vzděláním, kteří zaměstnání uvádějí zhruba ve dvou třetinách případů, zatímco u ostatních je tomu v devíti desetinách případů. Situace je obrácená v případě podnikání. Zde je shodné zastoupení okolo 15 % vyjma vysokoškoláků, kteří podnikání jako důvod uvádějí pouze ve 3 %. Věkové rozložení je zajímavým faktorem u odpovědi „zaměstnání“. Tu nejvíce volili lidé ve věku 20 až 29 let (37 %), zatímco nejméně ve věku 70 a více (6 %).

Tabulka 2: Účel pobytu cizinců v ČR.

Účel pobytu cizinců v ČR	Podíl
Zaměstnání	87,4
Sloučení s rodinou	1,3
Podnikání	13,9
Studium	4,0
Udělení politického azylu	7,6

Otázka A3: Stát/obce jsou povinni poskytovat sociální služby osobám z ekonomicky slabých a sociálně znevýhodněných skupin. Které z následujících skupin by podle Vás osobně měly dostávat pomoc od státu či obce?

Respondentům byly nabídnuty následující kategorie, ke kterým měli přiřadit svůj souhlas či nesouhlas s poskytováním státní pomoci na čtyřbodové škále od rozhodně ano po rozhodně ne: fyzicky či mentálně postižení, svobodné matky či otcové, příslušníci etnické či národnostní menšiny, uprchlíci, kterým byl udělen azyl kvůli pronásledování v jejich zemi původu, pracovní migranti s trvalým pobytem v ČR. Jednoznačně pozitivní hodnocení podpory lze sledovat u kategorií fyzicky či mentálně postižených (79 % rozhodně ano, 99 % pozitivně, tj. rozhodně ano nebo spíše ano). Podobně tomu bylo u svobodných matek či otců (50 % rozhodně ano, 84 % pozitivně). U azylantů pronásledovaných ve své zemi původu převažovalo pozitivní hodnocení státní podpory (74 % pozitivně, ovšem již jen 24 % rozhodně ano). U etnických menšin a pracovních migrantů byla státní podpora hodnocena jako spíše nepotřebná či nežádoucí (65 %, resp. 80 %).

Srovnáme-li preference podpory u zdravotně či mentálně postižených podle nejvyššího dosaženého vzdělání, zjistíme, že s vyšším vzděláním zároveň přibývá odpovědí určitě ano oproti spíše ano (94 % vysokoškoláci oproti 64 % se základním vzděláním). Za pozornost stojí i naprosto negativní hodnocení podpory národnostním menšinám u respondentů se základním vzděláním (85 % negativně), zatímco u ostatních kategorií vzdělání je rozložení spíše rovnoměrné mezi negativní a pozitivní. Hodnocení podpory azylantům podle dosaženého vzdělání rozděluje více vzdělané, kteří se kloní spíše k možnosti jednoznačně podporovat, zatímco méně vzdělaní (tedy se základním či středním vzděláním bez maturity) se kloní k mírnější podpoře (možnost spíše ano) a zároveň častěji volí negativní stanovisko k podpoře této skupiny.

Tabulka 3: Skupiny obyvatel zasluhující pomoc státu/obce.

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Fyzicky či mentálně postižení	78,7	20,5	0,8	0,0
Svobodné matky či otcové	43,0	30,0	11,0	3,0
Příslušníci etnických či národnostních menšin	5,0	26,0	25,0	23,0
Azylanti pronásledovaní v zemi svého původu	24,0	41,0	10,0	13,0
Pracovní migranti s trvalým pobytem v ČR	5,0	10,0	35,0	31,0

Shrnutí:

Respondenti nejčastěji jmenovali Ukrajince, Vietnamce a Slováky jako cizince žijící v České republice. Jejich odpovědi zcela odpovídají posledním dostupným údajům o počtu cizinců

žijících na území ČR zjištěnými ČSÚ. K 30. 9. 2009 byli v ČR nejčastěji zastoupeni občané Ukrajiny (30 % ze všech cizinců s trvalým pobytem či dlouhodobým pobytem nad 90 dnů), Slovenska (17 %) a Vietnamu (14 %). Respondenti vystihli účel pobytu cizinců na našem území, když mezi hlavní motivy pro příchod cizinců do ČR uvedli zaměstnání či podnikání. Většinu přistěhovalců v ČR lze označit za ekonomické migranty. Uprchlíci tvoří jen zanedbatelnou část všech cizinců žijících v ČR. K 31. 12. 2008 mělo na území ČR platný azyl 2 110 osob.

V postoji respondentů k poskytování pomoci různým skupinám z veřejných prostředků jsme zaznamenali přísné posuzování toho, zda si daná skupina pomoc dle respondenta zaslouží či nikoliv. Respondenti by byli velkorysejší k postiženým, svobodným matkám/otcům a azylantům; pomoc těmto skupinám by poskytly více než dvě třetiny respondentů. Co se týče pomoci příslušníkům národnostních menšin či pracovním migrantům, převládal názor, že tyto skupiny si pomoc českého státu a obcí nezasluhují.

SEKCE B

V dané sekci dotazníku byly zjišťovány postoje respondentů k barmským uprchlíkům, míra interakce s nimi a informovanost respondentů o uprchlících.

Otázka B1: Jaký je podle Vašeho názoru účel pobytu lidí z Barmy v České republice?

Respondentům byly nabídnuty následující varianty odpovědi: zaměstnání, sloučení s rodinou, podnikání, studium, udělení azylu. Odpovědi nekorelují s odpověďmi u otázky A2, 75 % oslovených uvedlo u této otázky odpověď udělení azylu, což může evokovat dobrou obeznámenost respondentů o programu udělení azylu barmským uprchlíkům v ČR. S touto hypotézou ovšem příliš nekorespondují data získaná u otázky, zda mají oslovení dostatek informací ohledně zmíněného programu (56 % nemá dostatek informací). Tento fakt může být způsoben různými vlivy – možná nejvýznamněji informacemi o barmských uprchlících, které jsou obsaženy v úvodním slovu k dotazníku. 20 % respondentů na danou otázku odpověděla variantou zaměstnání, ostatní možnosti byly marginálními odpověďmi.

Tabulka 4: Účel pobytu lidí z Barmy.

Účel pobytu lidí z Barmy	Označeno (%)
Zaměstnání	19,8
Sloučení s rodinou	1,9
Podnikání	7,9
Studium	2,7
Udělení politického azylu	74,2

Otázka B2: Věděl(a) jste, že do Vašeho města se přestěhují/přestěhovali lidé z Barmy?

U otázky zjišťující povědomí o připravovaném přistěhování barmských rodin do měst, ze kterých byli naši respondenti vybíráni, jednoznačně převažuje odpověď, že nevěděli. Pouhých 20 % dotázaných odpovědělo, že se k nim tato informace donesla. Jako zdroj této informace byl nejčastěji uveden informační servis městského úřadu, následovaný informacemi od sousedů či známých (30 %, resp. 5 %). Nejčastěji byli informováni lidé z Bohdalic (60 %), následování Hlučany (20 %). Lidé z větších měst (Vsetín, Zlín) byli informováni shodně zhruba v 5 % případů.

Otázka B3: Jak hodnotíte množství dostupných informací o barmských uprchlících?

Jak ukazuje t

Tabulka 5, respondenti si většinou nepřipadají příliš zahlceni informacemi o barmských uprchlících. Naopak téměř dvě třetiny (72,6 %) respondentů se domnívají, že informací není dostatek, a rádi by se dozvěděli více. Jde především o respondenty dotázané ve Zlíně a Vsetíně (pouze jeden odpověděl jinak). Nejvíce obyvatel, kteří se domnívají, že informací je dostatek, bylo v Bohdalicích (60 %). To lze očekávat na základě malé velikosti obce, kde se informace z obecního úřadu či jinými cestami šíří rychleji a také na základě toho, že rodina barmských uprchlíků sem byla přijata již v červnu 2009.

Tabulka 5: *Hodnocení dostupnosti informací.*

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Dostávám příliš mnoho informací	2	1,9
Informací je dostatek, jsem dobře informován/a	27	25,5
Informací není dostatek, rád/a bych věděl/a více	77	72,6

Otázka B4: Setkal(a) jste se již s těmito lidmi pocházejícími z Barmy?

S barmskými uprchlíky v daném městě se ještě v době sběru dat nesetkala většina dotazovaných ve Zlíně, Vsetíně i Hluku (pouze 2 respondenti se s nimi již setkali). V Bohdalicích již byla rodina usídlena v době sběru, proto 46,2 % respondentů Barmance již několikrát potkalo a zbylých 53,8 % se s nimi vídá často. V souhrnu 76,3 % respondentů ještě barmské uprchlíky nepotkalo a 12,7 % se s nimi vídá často.

Otázka B5: Představte si, že jste v situaci uprchlíka. Jaké nároky by na Vás pravděpodobně byly kladeny, pokud byste se chtěl(a) začlenit do místní komunity?

Jak vidíme v Tabulka 6, respondenti se domnívají, že nejčastěji by po nich v cizině bylo požadováno ovládnutí místního jazyka (64,9 %), případně mít pracovní kvalifikaci, kterou země potřebuje (41,2 %). Třetí nejpočetnější položka zahrnuje ostatní nespecifikované podmínky, kam respondenti několikrát uvedli především přizpůsobení se a pracovitost, dále pak slušnost a bezkonfliktnost či dokonce větší svědomitost a píli než u majoritní populace.

Tabulka 6: *Indikace položky v otázce B5 o nárocích na uprchlíka obecně.*

	Označeno	Neoznačeno
Mít dobré vzdělání	16,4	83,6
Mít v dané zemi blízké příbuzné	1,5	98,5
Umět místní jazyk	64,9	35,1
Vyznávat většinové náboženství dané země	8,4	91,6
Mít pracovní kvalifikaci, kterou daná země potřebuje	41,2	58,8
Jiná podmínka	26,7	73,3

Čísla jsou uvedena v procentech. Respondenti měli možnost označit více položek, případně žádnou (ti nejsou zahrnuti ve sloupci „neoznačeno“).

Mít dobré vzdělání by mělo být požadováno po uprchlících podle 23,1 % mužů a 10,1 % žen. Na poli pohlaví není mezi respondenty naopak rozdíl v požadavku ovládnutí místního jazyka ani pracovní kvalifikace potřebné pro zemi. Tato kvalifikace byla více indikována respondenty s nižším vzděláním (55 % respondentů se základním vzděláním oproti 35,1 % respondentů s vysokoškolským vzděláním).

Obecně byli více nároční na uprchlíky lidé se základním vzděláním a ze Vsetína, u ostatních charakteristik byly požadavky rozloženy přibližně rovnoměrně.

Tato otázka (B5) je v dotazníku úzce spjata s otázkou B9, proto se nyní zaměříme na ni a na vztah mezi oběma otázkami.

Otázka B9: Řekněte mi prosím, jaké podmínky by podle Vašeho názoru měl splňovat člověk pocházející z Barmy, aby mu bylo umožněno přesídlit do České republiky.

Taktéž u této otázky bylo nejčastěji označeno „umět místní jazyk“, tedy češtinu (57,5 %), a poté „mít pracovní kvalifikaci, kterou ČR potřebuje“ (41 %) a „mít dobré vzdělání“ (20,1 %). V dodatečně specifikovaných podmínkách se objevily opět požadavky na přizpůsobení a pracovitost (ochota přijmout jakékoliv zaměstnání) a také zapojení do aktivit obce.

Tabulka 7: Indikace položek v otázce B9 o nárocích na barmského uprchlíka přesídleného do ČR.

	Označeno	Neoznačeno
Mít dobré vzdělání	20,1	73,9
Mít v dané zemi blízké příbuzné	3,7	90,3
Umět místní jazyk	57,5	36,6
Vyznávat většinové náboženství dané země	6,7	87,3
Mít pracovní kvalifikaci, kterou daná země potřebuje	41,0	53,0
Jiná podmínka	19,4	74,6

Čísla jsou uvedena v procentech. Respondenti měli možnost označit více položek, případně žádnou (ti nejsou zahrnuti ve sloupci „neoznačeno“).

U otázky B9 nebyl tak výrazný rozdíl mezi ženami a muži v podmínce dobrého vzdělání, zato se objevil v podmínce pracovní kvalifikace potřebné pro ČR. Tuto podmínku označilo 46,2 % mužů a o 10 % méně žen.

Lidé s náboženským vyznáním se domnívají, že by po nich v cizině nebylo vyžadováno vyznávání náboženství dané země (pouze 5,6 %, což je dokonce méně než ve skupině respondentů bez náboženského vyznání – 9,8 %), nicméně pokud jde o barmské uprchlíky v ČR, lidé s vyznáním chtějí, aby Barmánci tuto podmínku splnili v 18,4 % oproti 2,2 % lidí bez náboženského vyznání.

Pro nejčastěji zmiňované položky jazyka, pracovní kvalifikace a vzdělání se odpovědi jednotlivých respondentů u otázek B5 a B9 jinak významně nelišily. Dokazují to i korelace mezi ne/označením určité položky v otázce B5 a ne/označením určité položky v otázce B9, které se pohybují v rozmezí 0,5 do 0,7¹, což indikuje silný vztah.

Nyní se vrátíme zpět k pořadí otázek dle dotazníku.

Otázka B6: Řekněte mi prosím, jaká pravidla by podle Vašeho názoru měl dodržovat člověk pocházející z Barmy žijící ve Vašem sousedství.

V otázce, která směřovala k pravidlům, jež starousedlíci mohou požadovat po barmských uprchlících, byl nejčastěji zmíněn požadavek udržování pořádku v domě a jeho okolí (57,4 %), dodržování klidu v domě a okolí (45 %) a přijmutí způsobu života v ČR (39,6 %). Nejméně častou byla položka nezasahovat do vzhledu okolí (6 %).

Je nutné podotknout, že respondenti dostali na výběr z několika položek, nešlo o otevřenou otázku. Proto nemůžeme interpretovat odpovědi ve smyslu „Bojím se, že budou nepořádní,

¹ Bylo použito korelačního koeficientu pro nominální proměnné Cramerovo V.

proto chci, aby udržovali pořádek.“, řadu položek by respondenti vyžadovali stejně tak i od běžných českých spoluobčanů.

Tabulka 8: *Indikace položky v otázce B6 o pravidlech při soužití barmských uprchlíků se starousedlíky v jednom sousedství.*

	Označeno	Neoznačeno
Udržovat pořádek v domě a okolí	57,4	42,6
Dodržovat klid v domě a okolí	45,0	55,0
Zdravit sousedy	17,9	78,4
Vypomáhat sousedům	6,7	89,6
Přijmout způsob života v České republice	39,6	56,7
Dovolit svým dětem hrát si s českými dětmi	15,7	80,6
Nezasahovat do vzhledu okolí	6,0	90,3
Jiná podmínka	11,2	85,1

Čísla jsou uvedena v procentech. Respondenti měli možnost označit více položek, případně žádnou (ti nejsou zahrnuti ve sloupci „neoznačeno“).

Udržovat pořádek v domě a okolí vyžadují častěji respondenti se základním vzděláním (75 % oproti 44 % u vysokoškolsky vzdělaných) a ženy (61,5 % oproti 53,1 % u mužů). Mezi věkovými kategoriemi jsme nenalezli výrazný rozdíl. Uvedené neplatí pro dodržování klidu. Zde není mezi respondenty větší rozdíl na úrovni vzdělání ani pohlaví, ale klid nevyžadují mladí a nezaměstnaní. Přijmout způsob života je požadavek, který se prolíná celým dotazníkem (viz předchozí dvě analyzované otázky), jedním z respondentů byla požadováno „maximálně se adaptovat“. Přijmout způsob života chtějí po barmských uprchlících především lidé s výučním listem (63,6 % oproti 36,6 % respondentů s maturitou a 26,3 % vysokoškolsky vzdělaných) a lidé ve věku 30 – 49 let či starší 70 let (52,9 % a 54,5 % oproti 23,7 % ve věkové skupině 18 – 29 let).

Otázka B7: Představte si, že jste v situaci, kdy se rozhodujete pouze sám(a) za sebe, bez ohledu na mínění Vašich rodičů nebo Vašeho okolí. Jak byste vycházel(a) s člověkem z Barmy?

V dané otázce měli respondenti na výběr z možností, zda by mohl člověk z Barmy být jejich: „životním partnerem“, „přítelem“, „sousedem“, „spolupracovníkem“ či „spoluobčanem“ a určovali tak svoji sociální distanci vůči těmto lidem. Přehled, jaké varianty respondenti volili, je v tabulce Tabulka 9.

Tabulka 9: *Sociální distance vůči Barmáncům.*

Barmánc by mohl být:	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
kýmkoliv od partnera po spoluobčana	17	12,7
kýmkoliv kromě souseda	1	0,7
spolupracovníkem, sousedem nebo přítelem	31	23,1
partnerem či spoluobčanem, ale ne ostatními	6	4,5
přítelem nebo spolupracovníkem, ale ne ostatními	15	11,2
pouze sousedem	21	15,7
nemůže být nikým od partnera po spoluobčana	20	14,9

Tedy celkem 14,9 % respondentů odmítá být v kontaktu s lidmi pocházejícími z Barmy, oproti nim pak stojí 12,7 % naprosto otevřených respondentů. Z výsledků také vyplývá, že

60,4 % těch, kteří nějakým způsobem jsou ochotni Barmance přijmout, jim ale nepřisuzují status českého občana.

Otázka B8: Bylo by podle Vašeho názoru žádoucí, aby se Barmánci zapojovali do veřejného života ve Vašem městě (spolupořádání obecní slavnosti, účast na bohoslužbách, účast na komunálních volbách apod.)?

Analýza odpovědí na otázku zjišťující nakolik se naši respondenti hlásí k možnosti, aby se v jejich městě barmští uprchlíci účastnili veřejného života, ukazuje, že deklarativní míra ochoty jejich přijetí je vysoká. Z bezmála tří čtvrtin celkového počtu respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli, jich téměř 81,8 % procent považuje zapojení Barmánců za žádoucí. Ke kladné odpovědi se uchýlovaly spíše ženy (93 % oproti 70 % u mužů).

Dále můžeme říci, že podpora zapojení do veřejného života stoupala spolu se zvyšujícím se vzděláním respondentů, ačkoliv již lidé se základním vzděláním souhlasili v 65 %. Vyučení potom kladně odpověděli v 78 % případů, nepochybně zajímavým zjištěním je rovněž i skutečnost, že mezi skupinou vysokoškoláků a středoškoláků v tomto směru již rozdílu nenacházíme – v obou kategoriích bylo kladných odpovědí zaznamenáno 88 %.

Co se týče variability odpovědí podle věku dotazovaných, největší podporu zapojení Barmánců vyjadřovali mladí lidé (96 % z kategorie 18 až 29 let), dále potom možná poněkud překvapivě osoby ve věku 50 až 69 let: zde jsme napočítali 90 % kladných odpovědí.

Ještě dodejme, že věřící respondenti v našem dotazníku častěji zatrhávali kladnou odpověď než respondenti nehlásící se k žádnému vyznání, ačkoliv ani zde nejsou zaznamenané rozdíly nikterak propastné (86 % oproti 80 %).

Otázka B10: Barmským uprchlíkům bylo v ČR uděleno povolení k trvalému pobytu. Tento právní status jim zaručuje podobná práva jako občanům ČR (např. právo čerpat sociální dávky). Názory na povinnosti státu vůči uprchlíkům se však různí. Domníváte se, že by měla být tíživá situace Barmánců kompenzována nadstandardní péčí státu, příp. komunity?

Na otázku pokrývající postoj k případnému poskytnutí nadstandardní pomoci barmským uprchlíkům ze strany státu kladně odpověděla více než polovina (52,3 %) všech respondentů (jichž tuto položku v dotazníku vyplnilo 80 % z jejich celkového počtu), přičemž zajímavé rozdíly můžeme najít zejména mezi odpověďmi mužů a žen. Zatímco pro poskytnutí této nadstandardní pomoci se vyjádřila jen zhruba třetina mužů (přesně 37 %), žen zde kladně odpověděly třetiny dvě (67 %).

Výrazný rozdíl v odpovědích nacházíme i tehdy, pokud je sledujeme z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání. Je překvapující především velice nízká podpora nadstandardní státní podpory u respondentů se základním vzděláním, kteří s tímto krokem souhlasí pouze ve 13 % případů, zatímco ve všech ostatních kategoriích je o poznání vyšší (61 % u vyučených, 60 % u středoškoláků a 55 % u vysokoškoláků). Ještě zmiňme, že pro zvýšenou péči ze strany státu se opět častěji vyjadřovali věřící: těch v této otázce souhlasily dvě třetiny, zatímco u nevěřících se kladně vyjádřila jen necelá polovina respondentů (45 %).

Otázka B10a: Můžete mi prosím říci, jakou nadstandardní péči máte na mysli?

Otázka, jež sledovala konkrétnější obrysy případné nadstandardní péče, kterou by stát kompenzoval obtížnou životní situaci barmských uprchlíků, byla v dotazníku přítomna v podobě otevřené otázky. Bylo tedy čistě na každém z respondentů, jaké dimenze péče bude

svou odpověď akcentovat. Bližší pohled nicméně ukazuje, že nejčastěji lidé mluvili o třech oblastech zvýšené péče, které můžeme pracovníčně nazvat finanční pomoc, pomoc se zajištěním bytu a pomoc se zprostředkováním práce.

Tabulka 10: *Formy nadstandardní péče.*

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Finanční pomoc	13	34,2
Zajištění bytu	18	47,4
Zprostředkování práce	15	39,5
Jiný druh nadstandardní péče	11	28,9

Nejčastěji se objevovala podpora pomoci ze strany státu s řešením bytové situace - a to u téměř poloviny respondentů (47 %), druhým nejčastějším tématem se potom ukázala být pomoc státu s nalezením zaměstnání, a to v téměř 40 % odpovědí, pro případnou finanční pomoc se vyjádřilo 34 % respondentů. Ochota k poskytnutí finanční pomoci státem se pak zvyšovala spolu s rostoucí úrovní vzdělání: vyučení ji uvedli jen v 15 % odpovědí, středoškoláci oproti tomu již ve 40 % a vysokoškolsky vzdělaní respondenti s tématem finanční pomoci přicházeli již v 56 % odpovědí. Kromě toho se pro poskytnutí finanční pomoci vyjádřila rovněž polovina věřících respondentů (u nevěřících šlo jen o 20 %). Zajímavé zjištění dále představuje skutečnost, že o pomoci se zajištěním bydlením hovořilo 77 % vyučených, u středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných respondentů se tato varianta objevovala jen u třetiny všech odpovědí.

Otázka B11: Máte nějaké přátele, kteří se do České republiky přistěhovali z Barmy?

Otázka B12: Máte v práci nějaké kolegy, kteří se do České republiky přistěhovali z Barmy?

V souladu s očekáváními se prokázalo, že respondenti našeho průzkumu dosud mezi barmskými uprchlíky přátele prakticky nemají, stejně tak se s nimi nesetkávají ani na svém pracovišti: v případě první otázky kladně odpověděli pouze dva lidé, na druhou potom o dva více.

Otázka B13: Zamyslete se nad situací, kdy na Vaše pracoviště nastoupí Barmánc a stane se tak Vaším kolegou. Nakolik byste považoval(a) za důležité, aby ovládal zmíněné dovednosti?

Analýza odpovědí na otázku B13, sledující roviny požadavků kladených na Barmánce, které jsou spojené s představou jejich fungování na pracovišti, poměrně nepřekvapivě ukazuje, že největší důraz respondenti kladli na schopnost domluvit se česky: za velmi důležité to považuje téměř 60 % dotázaných. Můžeme zmínit, že požadavek jazyka se objevil také u otázek B5 a B9. Druhou silně zastoupenou možností je potom smysl pro kolektiv, který jako důležitý označila téměř polovina respondentů (46,5 %). Zde je však zároveň důležité dodat, že požadavek na zapojení do společenského života na pracovišti coby důležitý označila jen zhruba pětina respondentů.

Tabulka 11: *Důležitost vybraných dovedností (údaje v %).*

	Vůbec to není důležité				Je to velmi důležité
	1	2	3	4	5
Byl schopen rychle řešit nečekané problémy (umět improvizovat)	29,1	13,6	20,0	22,7	14,5
Měl smysl pro kolektiv	31,6	5,3	16,7	27,2	19,3
Byl ochoten pracovat přesčas	37,5	18,8	23,2	14,3	6,3
Účastnil se společenského života na pracovišti	38,7	11,7	27,9	12,6	9,0
Uměl česky	20,6	2,8	6,5	11,2	58,9

Za nejdůležitější zjištění vyplývající z odpovědí na tuto otázku však považujeme fakt, že ochotu pracovat přesčas mezi důležitými požadavky uvedlo jen celkem 20,6 % (dle tabulky součet sloupců 4 a 5), zatímco za nedůležitou ji označilo 56,3 % (dle tabulky součet sloupců 1 a 2). Nejmenší důležitost ochotě práce přesčas přisuzovali lidé se základním vzděláním. 57 % z nich uvedlo, že to není vůbec důležité, což nabývá na významu zejména tehdy, pokud si uvědomíme, že právě u této kategorie osob se můžeme často setkat s identifikací cizinců přicházejících do ČR jako skupin ohrožujících jejich postavení na trhu práce.

Shrnutí

Z prvních otázek sekce vyplývá, že respondenti tuší, že účelem pobytu Barmánců je politický azyl. Obecně jsou ale o těchto uprchlících málo informovaní a rádi by se dozvěděli více. V době sběru zatím nebyli s Barmánci v kontaktu a neměli mezi nimi přátele ani spolupracovníky. Co se týče jejich zapojení do veřejného života, velká část respondentů ho považuje za žádoucí.

Respondenti často uváděli jako požadavek na uprchlíka, aby měl pracovní kvalifikaci, kterou země potřebuje. To je ale v případě barmských uprchlíků v podstatě nemožné, protože řada z nich má pouze základní vzdělání. Zřetelná je také tendence požadování naprostého přizpůsobení životnímu stylu v České republice (v otázkách B5, B9, ale především B6). Proti tomu, aby se Barmánci stal jejich spoluobčanem, se vyjádřilo přibližně 60 % lidí, kteří byli jinak ochotni Barmánce do české společnosti přijmout. Tyto požadavky mohou být mimo jiné vedeny strachem z neznámého a následnou snahou eliminovat potenciální nebezpečí. Zde se otevírá jednoznačná oblast pro práci s českými občany, protože poznání a pochopení života Barmánců může napomoci jeho akceptaci a usnadnění tak spolueexistence obou skupin.

Na druhou stranu se u respondentů objevuje poměrně vysoký stupeň akceptace barmských uprchlíků, můžeme to vidět například u otázky B10, kde nadstandardní péči schvaluje polovina respondentů, nebo u otázky B13, kde na ně není kladeno příliš mnoho požadavků v oblasti práce.

SEKCE C

V závěrečné sekci dotazníku jsme zjišťovali informovanost respondentů o státu Barma, odkud uprchlíci pocházejí. V následujícím textu vždy nejprve uvádíme otázku, která byla respondentům položena, a připojujeme správnou odpověď na tuto otázku.

Otázka C1: Kam byste zeměpisně zařadil(a) Barmu? Prosím jmenujte státy sousedící s Barmou.

Barma leží v jihovýchodní Asii při pobřeží Bengálského zálivu v Indickém oceánu. Sousedí s Indií a Bangladéšem na západě, s Thajskem na východě, s Čínou a Laosem na severu a severovýchodě.

Tabulka 12: Zeměpisné určení Barmy.

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Přesné určení sousedních států	2	1,5
Alespoň jeden sousední stát	24	17,9
Jihovýchodní Asie, určeno blíže podle jiných	1	0,7
Jihovýchodní Asie, neurčen žádný sousední stát	9	6,7
Asie	9	6,7
Žádné/špatné zeměpisné určení	89	66,4
Celkem	134	100,0

66 % respondentů nedokázalo správně určit ani přibližnou geografickou polohu státu Barma. Buď vůbec nevěděli, kde Barma leží, a zvolili odpověď „Nevím“ (žádné zeměpisné určení), nebo uvedli nesprávnou geografickou polohu Barmy (špatné zeměpisné určení). Zbývající třetina respondentů odpověď na zeměpisnou polohu státu Barma znala a dokázala ji více nebo méně přesně určit. Dále se zaměříme na respondenty, kteří geografickou polohu Barmy dokázali určit. Jednalo se o celkem o 45 respondentů, tj. 33,6 % všech respondentů. Nejvyšší míru znalosti geografické polohy Barmy prokázali lidé ve věkové kategorii 30-49 let, neboť 51 % z nich odpověď znalo. Ve věkové kategorii 50-69 let dokázalo polohu Barmy určit 34,4 % respondentů. V nejmladší věkové kategorii 18-29 let znal odpověď zhruba každý pátý respondent. Žádný z respondentů starších 70 let nebyl schopen určit geografickou polohu Barmy.

Tabulka 13: Zeměpisné určení Barmy dle věku respondentů.

Věková kategorie	Počet respondentů	Znali odpověď	Neznali odpověď	Celkem
18-29 let	Absolutní četnost	8	30	38
	Relativní četnost (%)	21,1%	78,9%	100,0%
30-49 let	Absolutní četnost	26	25	51
	Relativní četnost (%)	51,0%	49,0%	100,0%
50-69 let	Absolutní četnost	11	21	32
	Relativní četnost (%)	34,4%	65,6%	100,0%
70+	Absolutní četnost	0	11	11
	Relativní četnost (%)	0,0%	100,0%	100,0%
Celkem	Absolutní četnost	45	87	132
	Relativní četnost (%)	34,1%	65,9%	100,0%

Schopnost určit geografickou polohu Barmy korelovala s nejvyšším dosaženým vzděláním respondenta. Zatímco každý druhý vysokoškolák dokázal určit její polohu, mezi středoškoláky s maturitou to byl již jen každý třetí. Mezi lidmi se základním vzděláním, resp. s výučním listem znal zeměpisnou polohu Barmy každý čtvrtý, resp. pátý respondent.

Tabulka 14: *Zeměpisné určení Barmy dle nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů.*

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů	Znali odpověď	Neznali odpověď	Celkem
Základní	Absolutní četnost	5	15	20
	Relativní četnost (%)	25,0%	75,0%	100,0%
Střední, zakončené výučním listem	Absolutní četnost	7	26	33
	Relativní četnost (%)	21,2%	78,8%	100,0%
Střední, zakončené maturitou	Absolutní četnost	14	27	41
	Relativní četnost (%)	34,1%	65,9%	100,0%
Vysokoškolské, Vyšší odborné	Absolutní četnost	19	19	38
	Relativní četnost (%)	50,0%	50,0%	100,0%
Celkem	Absolutní četnost	45	87	132
	Relativní četnost (%)	34,1%	65,9%	100,0%

Vztah mezi znalostí geografické polohy Barmy a ostatními sociodemografickými charakteristikami se neprokázal, resp. nebyl statisticky významný. Mezi 45 respondenty schopnými určit polohu Barmy bylo 22 mužů a 23 žen.

Otázka C2: Jak velká je Barma v porovnání s Českou republikou (měřeno počtem obyvatel)?

V Barmě žije v současnosti 42,9 mil. lidí.

Tabulka 15: *Počet obyvatel Barmy ve srovnání s ČR.*

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Má více obyvatel než ČR	55	41,0
Má méně obyvatel než ČR	23	17,2
Jsou přibližně stejně velké na počet obyvatel	15	11,2
Neví	39	29,1
Celkem	132	98,5
Neodpověděl(a)	2	1,5
Celkem	134	100,0

Také druhá ze sady znalostních otázek přiváděla respondenty do rozpaků z vlastní neznalosti. 29,5 % z námi oslovených respondentů se proto rozhodlo pro odpověď „Nevím“. Ostatní zvolili jednu z nabízených odpovědí:

- 1 - Má více obyvatel než ČR,
- 2 - Má méně obyvatel než ČR,
- 3 - Jsou přibližně stejně velké na počet obyvatel.

41,7 % respondentů se správně domnívalo, že Barma je lidnatější než Česká republika. 17,4 % se rozhodlo pro odpověď, že Barma má méně obyvatel než ČR, a 11,4 % respondentů zastávalo názor, že oba státy mají přibližně stejný počet obyvatel.

Zajímalo nás, jakou odpověď respondenti volili v závislosti na svém vzdělání. Je zřejmé, že lidé s vysokoškolským vzděláním v nejhojnější míře volili správnou odpověď, že Barma má více obyvatel než ČR (60,5 % VŠ respondentů). Naopak lidé se základním vzděláním nejčastěji zvolili odpověď „Nevím“ (45 % z nich).

Tabulka 16: *Odpověď na otázku o počtu obyvatel Barmy dle nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů.*

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet respondentů	Jak velká je Barma v porovnání s ČR (měřeno počtem obyvatel)?				Celkem
		Více obyvatel	Méně obyvatel	Stejně obyvatel	Neví	
Základní	Absolutní	5	3	3	9	20
	Relativní (%)	25,0%	15,0%	15,0%	45,0%	100,0%
Střední, zakončené výučním listem	Absolutní	13	5	0	13	31
	Relativní (%)	41,9%	16,1%	,0%	41,9%	100,0%
Střední, zakončené maturitou	Absolutní	13	9	9	10	41
	Relativní (%)	31,7%	22,0%	22,0%	24,4%	100,0%
Vysokoškolské, Vyšší odborné	Absolutní	23	6	3	6	38
	Relativní (%)	60,5%	15,8%	7,9%	15,8%	100,0%
Celkem	Absolutní	54	23	15	38	130
	Relativní (%)	41,5%	17,7%	11,5%	29,2%	100,0%

Otázka C3: Říká Vám něco pojem Myanmar? Můžete mi stručně říci, o co se jedná?

Původní oficiální název státu „Barmský svaz“ byl roku 1989 změněn na „Svaz Myanmar“.

Tabulka 17: *Význam pojmu Myanmar.*

	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Správné určení	6	4,5
Špatné určení	15	11,2
Neví	113	84,3
Celkem	134	100,0

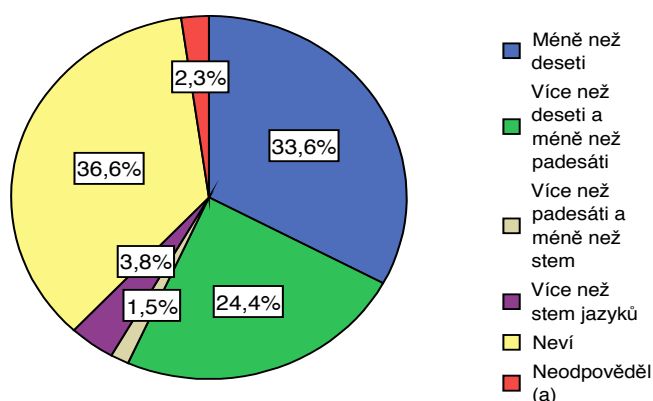
Tato otázka se jevila jako pro respondenty nejsložitější. Správnou odpověď na ni poskytlo pouhých 4,5 % respondentů, dalších 11,2 % respondentů odpovědělo špatně a celých 84,3 % respondentů odpověď neznalo. Ti, kdo znali význam pojmu Myanmar, to zpravidla věděli díky kontaktu s barmskými uprchlíky. Někteří respondenti se domnívali, že pojem Myanmar je jméno hlavního města Barmy. Hlavním městem Myanmarského svazu byl však donedávna Rangún (Yankoun), od roku 2006 je jím městečko Nepjito (anglicky Naypyidaw), ležící asi 320 km severně od Rangúnu.

Otázka C4: Kolika jazyky se podle Vás mluví v Barmě?

V Barmě je úředním jazykem barmština, která je mateřským jazykem Barmánců. Ti však tvoří pouze 68 % populace. Ostatní obyvatelé státu jsou příslušníky národnostních menšin. Tito lidé hovoří dalšími 107 jazyky.

Na Graf 1 vidíme, že správnou odpověď na počet jazyků v Barmě znalo pouhých 3,8 % respondentů. Nejhojněji zastoupená byla odpověď „Nevím“ s 36,6 %. 33,6 % respondentů se domnívalo, že v Barmě se mluví méně než 10 jazyky, a 24,4 % respondentů zvolilo odpověď 10-50 jazyků.

Graf 1: Počet jazyků v Barmě

Odpovědi respondentů na počet jazyků, kterými se mluví v Barmě, se nelišily z hlediska jejich pohlaví ani věku². Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním respondenta a odpovědí na otázku C4 existuje střední souvislost³. Pro odhalení statisticky významnějších odchylek v odpovědích respondentů dle vzdělanostních kategorií nahlédneme do tabulky 18. V ní se dozvíme, že respondenti se základním vzděláním statisticky významně častěji uváděli správnou odpověď („Více než stem jazyků“), naopak vysokoškolsky vzdělaní častěji odpovídali „Více než deseti a méně než stem jazyků“. Vysokoškoláci statisticky méně často volili odpověď „Nevím“.

² Test chí-kvadrát vyšel se signifikancí větší než 0,05, takže nulovou hypotézu o nezávislosti proměnné na pohlaví, resp. věku nelze zamítnout.

³ Spearmanův korelační koeficient nabývá hodnoty 0,234.

Tabulka 18: Počet jazyků v Barmě dle nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů.⁴

Nejvyšší dosažené vzdělání	Méně než deseti	Více než deseti a méně než padesáti	Více než padesáti a méně než stem	Více než stem jazyků	Neví
Základní	o	O	o	++	o
Střední, zakončené výučním listem	o	-	o	o	+
Střední, zakončené maturitou	o	O	o	o	o
Vysokoškolské, Vyšší odborné	o	++	o	o	--

Otázka C5: Jaký politický systém bychom v současnosti našli v Barmě?

V Barmě vládne od roku 1962 vojenská junta.

Také otázka zjišťující současný politický režim v Barmě působila respondentům nemalé potíže. 67,9 % z nich na otázku odpovědělo „Nevím“. Nicméně zbývajících 32,1 % respondentů odpovědělo na otázku správně, pomineme-li tři respondenty, kteří se domnívali, že je v Barmě demokracie. Respondenti uváděli jako odpověď vojenskou juntou, diktaturu či totalitní systém. Blíže viz následující tabulka.

Tabulka 19: Politický režim v Barmě.

Politický režim	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Vojenská junta	18	13,4
Diktatura	16	11,9
Totalitarismus/totalitní systém	6	4,5
Demokracie	3	2,2
Neví	91	67,9
Celkem	134	100,0

Mezi odpovědí na otázku politického režimu v Barmě a pohlavím, vzděláním či věkem respondenta neexistuje korelace.

Shrnutí

U otázek týkajících se Barmy jsme zaznamenali vysoký podíl odpovědi typu „Nevím“. Vysvětlujeme si to dvěma způsoby. Za prvé, tyto otázky byly v našem dotazníku zařazeny na úplný konec. Respondenti mohli být unaveni předchozími otázkami a volili odpověď „Nevím“ jako únikovou. Rovnocenně relevantním vysvětlením může však být i fakt, že respondenti skutečně odpověď na otázky týkající se Barmy neznali. Přiznali svoji neznalost a nechtěli ani tipovat výběrem jedné z nabízených odpovědí (u otázek C2, C4).

Vysoká neznalost se projevila zejména u otázek C1, C3 a C5. Geografickou polohu Barmy nebyly schopny určit dvě třetiny respondentů. 95 % respondentů nevědělo, co znamená pojem Myanmar. Zhruba dvě třetiny respondentů (67,9 %) netušily, jaký politický systém bychom

⁴ Na tabulku pozorovaných a očekávaných četností jsme použili skript SPSS Znaménkové schéma, který vyjádřil statisticky významné rozdíly v četnostech u jednotlivých vzdělanostních kategorií.

v současnosti našli v Barmě. Zbývající třetina respondentů však správně uvedla, že v Barmě najdeme nedemokratický režim.

Poměrně značná část respondentů (41,7 %) si byla vědoma toho, že Barma je lidnatější než Česká republika. Záludnou se jevila otázka, kolika jazyky se hovoří v Barmě. Odpověď na tuto otázku lidé zpravidla tipovali a pouze 4 % našich respondentů uvedla správný počet přesahující sto jazyků.

ZÁVĚR

Mezi odborníky zabývajícími se postoji české populace k cizincům panuje přesvědčení, že v ČR dochází k tzv. rasistickému paradoxu. Češi požadují po cizincích úplnou asimilaci, ačkoliv je vlastně považují za neasimilovatelné. Češi ve své podstatě nechtějí cizince mezi sebe přijmout, a proto na ně kladou neúměrně vysoké nároky.

V našem výzkumu se tento postoj potvrdil jen částečně. Respondenti požadovali po přistěhovalcích zejména přizpůsobení se českému životnímu stylu a pracovní kvalifikaci, kterou ČR potřebuje. Avšak v oblasti pracovních vztahů již vysoké nároky na cizince nekladli, očekávají od nich stejně jako od svých českých kolegů pracovitost, zručnost a spolehlivost. Akceptaci cizince jako kolegy v práci však nelze ztotožnit s přijetím cizince do české společnosti. Respondenti odlišují cizince v postavení svých kolegů a cizince jako své spoluobčany. 60 % respondentů odmítlo Barmánce jako spoluobčana. Jsme přesvědčeni, že tak výrazné odmítnutí souvisí s xenofobií české společnosti. Češi se obávají cizinců a všeho neznámého, co cizinci představují.

Respondenti v našem výzkumu odlišovali mezi azylanty a pracovními migranty. Zatímco pracovními migrantům (a příslušníkům národnostních menšin) podle nich nenáleží pomoc českého státu a obcí, azylanti si pomoc zasluhují, neboť se nacházejí v obtížné životní situaci. Solidarita Čechů s lidmi postiženými válečnými konflikty či přírodními katastrofami je značná. Významným faktorem solidarity respondentů s Barmánci je jistě skutečnost, že barmským uprchlíkům byl přiznán Českou republikou azyl. Respondenti během výzkumu nikdy nezpochybnili legitimitu azylového statusu Barmánců, ačkoli, jak se ukázalo v poslední sekci dotazníku, mají jen malé povědomí o situaci v Barmě. Můžeme to interpretovat jako důvěru respondentů v české azylové orgány.

Z výzkumu také vyplynulo, že jen zanedbatelná část respondentů se osobně setkala s barmskými uprchlíky, respondenti nemají mezi Barmánci přátele ani kolegy. Z nedostatku osobního kontaktu s barmskými uprchlíky a neznalosti barmské kultury plynou obavy respondentů. Je zřejmé, že pro úspěšnou integraci barmských uprchlíků je třeba zejména zvýšit informovanost obyvatel obcí, v nichž uprchlíci žijí, a odstranit tak zbytečnou bariéru strachu, kterou Češi kolem sebe vytvářejí.